

heeft telkens weer het revolutie-beginsel onderkend in het Nederlandsche leven van de vorige eeuw.

Wij gaan niet onwaarschijnlijk een tijd tegemoet die veel verwantschap vertoont met den tijd van Groen, een tijd van wederopbouw na lange overheersing, *terwijl intusschen de revolutionaire ideeën stand houden*, en, zonder dat ze onderkend worden, velen gaan inpalmen.

Zulk streven, gegrond op goed omliggende beginselen, is zuiver. Evenals het zuiver is om te bouwen aan de eene, ware kerk waarin alle christenen zijn vereenigd, op den grondslag van de Schriften, zoo is het ook zuiver om te zoeken naar eene politieke partij waarin alle christenen vereenigd zijn, en waarin de saambindende kracht gelegen is in de Schriftuurlijke politieke principes.

Maar: evenals het voor het eerste soms noodig kan zijn dat we alleen staan met een kleine groep, die de basis voor den kerkopbouw zoo breed maakt als het Woord van God breed is, en zoo smal als het Woord van God smal is, zoo kan het ook noodig zijn, dat we politiek een kleine groep gaan vormen, die de basis zoo breed maakt dat inderdaad een ieder, die wil buigen voor den God des verbonds ook in het staatkundige, daarop kan en moet staan, maar anderzijds zoo smal, dat het inderdaad een hechte basis is waarop gebouwd kan worden.

Het kan zijn, dat de voorstanders van de eene christelijk-nationale partij gedreven worden in isolement. Niet omdat zij het sectarisch alleen-staan hebben gewild of gezocht, maar omdat hun grondslag slechts door weinigen wordt aanvaard.

In een zóo ontstaan isolement zal echter kracht liggen. Want zóo'n isolement is te danken aan vastheid van beginsel, vastheid van lijn, trouw aan Gods Woord.

En dan gaat het woord van Groen op: In ons isolement ligt onze kracht.

Sappemeer.

B. JONGELING.

1945 in vergelijking met 1813.

II. Reactie's.

Was het Duitsche wee, dat ons volk moest doorlijden, erger dan het Fransche, hiermee in overeenstemming waren de reactie's, nu en toen. In den Franschen tijd reageert de natie bedroevend zwak en mat, waar van verzet sprake is, geschiedt dit incidenteel, een leidinggevend geestelijk beginsel wordt gemist. Groot verschil valt hier te constateeren tusschen 1945 en 1813.

Toegegeven, dat er in de vijf jaar die achter ons liggen veel kaf onder het koren bleek te zijn, dat, afgezien van den N.S.B., het aantal verklikkers, collaborateurs, mooi-weer-spelers en meeloopers met de Duitschers, of uit vrees of om de dubbeltjes of om beide redenen, zeer groot geweest is, dat er heel wat menschen geweest zijn, die probeerden van twee walletjes te eten, en als Janus-figuren de Duitschers toelonen, maar tegenover besliste vaderlanders diezelfde Duitschers beschimpten en verwenschten, dat het getal gewillige en zelfs vrijwillige aanmeldingen ver boven de verwachting van onze vijanden is uitgegaan en hun derhalve buitengewone voldoening schonk; toegegeven alzo, dat er geen reden is om voor het volksgemeen de trompet te blazen en ons zelf te be-ridder-en — dit alles neemt niet weg, dat de houding van ons volk tegenover de Duitsche terreur heel wat manlijker en krachtiger is geweest, dan die tijdens de Fransche suprematie.

Sabotage? In den Franschen tijd een vrijwel onbekende zaak.

Een illegale pers? Geen sprake van, de onderwerpenheid is groot: als b.v. in 1809 de Amsterdamsche Courant verboden wordt, wijl zij overtreden heeft het decreet niets op te nemen dat het Rijk in 't algemeen en de krigsverrichtingen in 't bijzonder, 't zij direct, 't zij indirect betreft, of het moet woordelijk uit de Koninklijke Courant zijn overgenomen, dan

doet de schuldige boete, erkent de overtreding en belooft beterschap: de bestaande bepalingen zullen voortaan door den uitgever stipt worden nageleefd.

Onderduikers? De Fransche tijd heeft er nooit van gehoord, de gedachte: nimmer en nergens den vijand helpen ten nadeele van de bondgenooten kwam niet op, men onttrok zich aan den krijgsveld om niet als kanonnen-vleesch te moeten dienen, en wat de bevolking bewoog om de *bataillons de réfractaires*, bestaande uit opgevangen deserteurs en onwillige lotelingen uit Italië, Spanje, Portugal, Frankrijk, Holland, Duitschland, streng bewaakt, door koorts en ondermijnd, door heimwee verteerd, bij te staan en te helpen ontvluchten, was veel meer medelijden dan vaderlandsliefde.

Een ondergrondse beweging, die heimelijk den vijand op alle manier tegenwerkt en de vaderlandse zaak behartigt en verdedigt, al moet daarvoor de hoogste prijs betaald worden? Men weet er niet van, slechts het Haagsche Driemanschap en de kringen, die zich uit andere plaatsen bij Van Hogendorp aansloten, hebben den moed in te grijpen en op het beslissend moment leiding te geven; als echter de oud-regenten worden opgeroepen om te komen tot een provisioneele regeering en 't behandelen van een ontwerp-Plakkaat, gebeurt er niets: „men vroeg”, zegt Van der Palm ondeugend „in de eerste plaats naar berichten van den Prins, van de Bondgenooten, en men vond nieuwsgierigheid en hoop beide teleurgesteld. De wil der natie, de ontwikkeling harer krachten, het vertrouwen op God; hierop werd men gewezen als de waarborgen eener heugelijke uitkomst; maar men had zich daarboven gevleid, van een Engelsche vloot voor den wal en van een Russisch leger te Utrecht te zullen hooren”. Twee dagen later komt de tweede vergadering bijeen, wel rijker aan leden, maar niet aan moed: „elk betuigde wel gereed te zijn om zich op te offeren, indien het baten kon, maar, gelijk het gaat, men geloofde niet, dat het baten zou”.

Minder bevreesd en voortvarender dan de regenten en aanzienlijken was het volk: begin 1813 breekt het verzet door in 't Overmaasche 'engevolge van de weigering der conscripts, te 'oten; ook in Rotterdam ontstaan woelingen, die zich voortplanten naar Maassluis, Den Haag, Dordrecht, Bleiswijk, Waddinxveen, Aarlanderveen, Oudshoorn en Woubrugge; de prefect de Stassart is van meening, dat deze onlusten slechts „samenscholingen zijn van het laagste gemeen”, terwijl de hoogere standen „uit eigenbelang en uit vrees voor plundering alleszins bereid waren mee te werken tot het behoud van de rust”. Het oproer slaat over naar de dorpen in Rijnland, waar gedurende drie dagen de oranjevlag van den toren wappert („drie schoft Oranje boven!”) ook Leiden komt in opstand, en als de Fransche generaal Molitor met zijn troepen nadert, is het 't volk, dat de poorten gesloten wil houden, de studenten echter zetten ze open. Toen was evenwel reeds de tijd gekomen dat het Fransche bewind niet durfde door te tasten „hetzij dat de instructie's te Parijs flauw en dubbelzinnig waren, hetzij dat de bewindslieden voor hun leven vreesden”.

Maar waar bleef de nationale weerstand en het nationale zelfbewustzijn, toen het Fransche bewind sterk was?

Najaar 1811 bezoekt Napoleon, toen op het toppunt van zijn macht, met zijn gemalin ons land. Vanuit Rotterdam schrijft hij: „De bevolking hier is meer werkelijk Fransch geworden dan de bevolking van eenige andere ingelijfde streek. . . . Nergens heb ik zooveel geestdrift en bedrijvigheid gevonden”. De kranten schrijven over het onstuimig verlangen van de menschen „om het gezicht van twee aanbiddelijke souvereinen te genieten”, zij wanen Napoleon den grootsten held, den liefderijksten wetgever; in opschriften wordt Napoleon genoemd de Held van 't heelal; „Juicht, burgers, 't Licht is hier”; het Paleis op den Dam prijst zichzelf gelukkig en acht zich nu eerst recht het achtste wereldwonder te zijn, nu het tot zetel en woning strekken mag van den Franschen keizer. In Utrecht is de keizer een oogenblik van zijn gevolg afgedwaald, het volk omringt hem en weet van malligheid niet wat te doen om zijn aanhankelijkheid en bewonde-

ring te toonen: men kust de achterpanden van Napoleon's jas; de billen van zijn paard, tot hij ongeduldig aan de vertooning een eind maakt: „cela suffit, laissez-moi passer, place, place!”

De hoogere standen doen in onzinnige vergoding van den man met de wereldmacht en den wereldnaam voor het volk vooral niet onder. Twee dagen en twee nachten is de maire van Zutphen met adjuncten en gemeenteraad op de been om den keizer, die *misschien* komen zal, aan de grens der gemeente feestelijk te kunnen begroeten. Bij den onderprefect van Alkmaar komen de waterlanders voor den dag als hij aan de geestelijkheid, die geduldig voor het stadhuis staat te wachten, de Jobstijding moet brengen: „Vrienden, gaat naar huis, de keizer is al gepasseerd”. In Leiden rent de Academische Senaat, in stormpas gevolgd door de rechterlijke macht en de geestelijkheid, als Napoleon's komst wordt gemeld, met gevaar van onder den voet te geraken, naar de audiëntiezaal.

Ongetwijfeld ligt achter al die opgewondenheid en zenuwachtige gejaagdheid van lager en hooger stand niet, zooals de kranten wilden doen gelooven, egenenheid en vernuchtheid tegenover Napoleon, maar veeleer nieuwsgierigheid, gewekt door de suggestie van zulk een luisterrijken naam. Ook kropen lang niet allen voor den keizer: De Clercq hoort bij diens intocht in Amsterdam van de meesten uit het volk gejubel, van anderen echter een dof gromp, velen van hen wien hooge staatsbetrekkingen werden aangeboden of wien het niet moeilijk zou vallen ze te verwerven: Roëll, Elout, Cambier, Van der Capellen, Johan Valckenaer, Falck, Maurits Cornelis van Hall, weigerden beslist, eenig ambt of eenige onderscheiding onder het keizerlijk régime te aanvaarden.

De doorgaande reactie van ons volk onder 't Fransche bewind is echter niet om op te roemen. Ook de Kerk blijft ver beneden haar roeping. Men had in 1798 „een Staatsgodsdienst ingevoerd, die bestond in de erkenning van een God als een Opperwezen, en in de zedeleer: doe aan anderen, wat gij wilt, dat aan u geschiedt”, „een protestantisme, waarin zich van lieverlede elk kerkgenootschappelijk verschil oplossen zou”. Daartegen ging het protest niet. Evenmin legt de Kerk eenige hinderpaal in den weg aan hen, die de waarheid Gods en de belijdenis der Kerk onomwonden loochenden; noch zij, noch de openbare vrienden der Revolutie maken kennis met de tucht der Kerk, in haar twijfelzucht durft ze het oordeel over het eeuwige wel of wee niet aan. Maar als de predikanten, die uit 's lands kas betaling ontvangen, geen tractement uitgekeerd krijgen, omdat de publieke kassen leeg zijn, dan richten Deputaten van de Zuid-Hollandsche Synode een adres tot Napoleon, dat uitsluitend handelt over de uitbetaling der tractementen, en waarvan het slot luidt: „Zij (deputaten) zullen niet ophouden het Opperwezen voor Uwe Majesteit te bidden, Uw wijze wetten op te volgen, hun gemeenten te vermanen om den keizer te geven, wat des keizers is, en zich te gedragen als waardige en getrouwe onderdanen van den grootsten der monarchen. Zij roepen over Uwe Majesteit, over Mevrouw de keizerin en koningin en over den koning van Rome de rijkste zegenen des hemels in en hebben de eer zich met den diepsten eerbied te noemen de meest getrouwe onderdanen van Uwe Majesteit”. Twee jaar later wenden zich tot koning Willem I dezelfde Deputaten over dezelfde zaak; thans luidt hun aanhef: „De Opperbestuurder der wereld. . . . heeft onze gebeden verhoord, den wensch van alle weldenkenden vervuld, U aan ons, aan het Vaderland teruggegeven”. . . . En het slot: „Zij (de Leeraars) zijn het, die met de Gemeenten . . . dankofferen met vurige gebeden voor U en Uw Doorluchtig Huis altoos zullen vereenigen, die nimmer zullen nalaten om dezelve tot gehoorzaamheid aan de wet op te leiden, en altijd zullen voortgaan in ware gehechtheid aan U en Uw Doorluchtig Huis in woorden en daden te betoonen.”

Stuitend is het, in tal van strijdzangen, wapenkreten, triomfliederen, parodieën, spotverzen, hekeldichten na de vrijwording van ons vaderland denzelfden Napoleon te hooren belachen, uitjouwen en vervloeken nu hij geen kwaad meer doen kan, voor wien men zoo

kruiperig e
hem afhan
en de daad
Nederlands
eens brullet

Nu misse

Zij kruipe

Van Holl

Even verde

En onze

Neen, ne

Maar tot

Een ander

Als

En anonie
citer" en z
weg heeft
feestzang:

Wij drink

Als hij n

In al hun

En hartel

Ha, ha, v

Nu we C

Kan geer

't Roofge

Onder H

We laten
zemingen v

alleen, dat

ontdekken

zich anti-fr

Maar wat

heeft, is no

zij zich geh

kers; in ee

zich in 181

Wij moe

In 't ope

In stilhe

Beweene

Wij moe

Onze off

Tot dank

En tegen

Dat is in
gebed en v

len nood e

keizerlijk t

ceerdienst

ningen, die

ningen gew

tie hen ver

brengen. I

als waren:

politieken

love aan C

zaamheid e

constitutie

zullen beto

houding te

nen, eenige

nen of buit

met de ope

neer ik in

mocht, dat

den Staat

Regering

onderwerp

verdien de

len spelen

dan zulk e

zich door

was naar v

Leggen

tijdens de

verschil in